

Népi demokráciánk létrejöttének történetéről

A felszabadulás nyomán kibontakozott magyarországi népi demokratikus forradalom történetéről egészen a közelmúltig egymásnak elmentendő, nem egy esetben szélsőséges nézetek láttak napvilágot. Ez többek között összefüggött azzal is, hogy 1944–1948 történetének feldolgozását sokáig elhanyagoltuk. Örvedetes azonban, hogy különösen az utóbbi évtizedben nagyrészt megszüntették a mulasztást; legújabbkori történelmünk legnagyobb változásokat eredményező forradalmáról sorra jelentek meg a népi demokratikus átalakulás fontosabb részkerdeit is feldolgozó munkák. Ezek közül is kiemelkedik Szabó Bálint: Népi demokrácia és forradalomelmélet című monográfiája, amely felszabadulásunk 25. évében jelent meg.

Már a mű címéből következtetni lehet arra, hogy Szabó Bálint munkája nem szokványos egy a sok történeti mű közül. A munka belső címéből (A marxista forradalomelmélet fejlődésének néhány kérdése Magyarországon 1935–1949) viszont kitér, hogy a szerző helyesen nem elégedett meg csak a forradalom éveinek vizsgálatával, a fő kérdésekkel, összefüggésben az előzményekre is nagy figyelmet fordított. Csak ez tette lehetővé a marxista forradalomelmélet magyarországi megvalósulásának nyomonkövetését. De ezáltal vált lehetővé annak kimutatása is, hogy a népi demokratikus forradalmak, bármennyire sajátos viszonyok között bontakoztak is ki, nem voltak ellentétben Lenin forradalomelméletével, sőt abból egyenesen következtek. Ebben az összefüggésben különösen találó a „Szovjethatalomért!”, és a „Népi demokráciáért!” fogalommal vált ismert jelszavak egybevetése. Ugyanakkor ezért helyesíthető az is, hogy a szerző megkülönböztetett figyelemmel vizsgálta a Kommunista Internacionálé VII. kong-

resszusán (1935) elfogadott fő irányvonal kimunkálását és annak a KMP tevékenységében való érvényesülését. Csak ez az alapos, sokoldalú elemzés teszi lehetővé, hogy reális képet kapjunk arról a nagyon fontos kérdéssről, hogy a párt politikai irányvonala a faszizmus és a háború elleni harcban, a forradalomért vívott küzdelemben elméletileg mennyire meg-

A szerző hatalmas anyag elemzése alapján számos, ma is fontos, sokakat foglalkoztató és érdeklő kérdésre keres és többségében ad is választ. Így választ kapunk a korábban sokat vitatott, a párt programjaival összefüggő kérdésekre is. Megtudjuk, hogy az 1944 őszi a párt két központi bizottsága által egymástól függetlenül készített programok között nincs lényeges különbség, s hogy ez így volt, ennek jelentősebb okait is tartalmazza a munka. Arnyalt és meggyőző elemzést kapjuk annak is, hogy a többi pártok miért fogadták el az MKP programját és hogyan jött létre, milyen célokkal a demokratikus nemzeti összefogás. Ugyanakkor a koalíció beelüli ellentéteket sem hagyja figyelmen kívül, nem festve ezáltal idillikus képet a nemzeti összefogásról. Rendkívül érdekes és tanulságos, ahogyan Szabó Bálint a népi demokrácia fogalmának kialakulását és főleg értelmezését tekinti át. Ezzel kapcsolatban nem elégszik meg csupán a hazai megnyilatkozások elemzésével, áttekinti a testvérpártok — különösen a bolgár — felfogását is. Az a tény, hogy a munka, a magyar népi demokratikus átalakulást a nemzetközi összefüggésekbe beágyazva tárgyalja, lehetővé teszi a népi demokratikus forradalmak közös és eltérő vonásainak feltárását.

A valóságnak megfelelően Szabó Bálint könyvéből is egyértelműen kitér, hogy a forradalmi átalakulást vezető MKP politikája a for-

radalom éveiben alapvetően helyes volt. Természetesen nem jelenti ez azonban azt, hogy a párt már ekkor, különösen 1947–48-ban egy-két kérdésben ne követett volna el mulasztást. Kétségtelen, ilyen mulasztás volt az elméleti munka elhanyagolása. Ez a mulasztás pedig rövid idő alatt érezte kedvezőtlen hatását. Kifejeződött ez a proletárdiktatúra dogmatikus értelmezésében, és ennek egyéb következményeiben. Ez a helytelen felfogás késztette a párt akkori vezetőit arra, hogy a munkáshatalom békés úton való létrejöttét ugyancsak dogmatikusan értelmezzék.

Ennek a dogmatikus értelmezésnek volt a következménye a népfront elorszavazása is, és a későbbiekben a szövetségi politika súlyos megsértése.

A vázlatosan jelzett problémából is kitér, hogy a szerző nem kerül meg az úgynevezett kényes kérdéseket. Művében igyekszik a témával összefüggő leglényegesebb kérdésekre választ keresni és adni. Segíti ebben a szerzőt az a hatalmas anyag, amelyet műve készítése során feldolgozott. Nem elégedett meg ez eddig, többek között általa és mások által feldolgozott igen nagy mennyiségű anyaggal, hanem újabb, eddig feltáratlan, nem egy esetben ez ideig figyelmen kívül hagyott anyagokat is feldolgozott. A munka szerkezeti felépítése is a lényeges kérdéseket kiemelését szolgálja. Stílusa úgy olvasható, közérthető, hogy az egyben a legszigorúbb tudományos igényeket is kielégíti. Szabó Bálint könyve olyan szintézis adja népi demokráciánk létrejöttének, amely méltán tarthat számot nemcsak hazai, de nemzetközi érdeklődésre is. Munkásszájunkt és pártunk forradalmi múltját tanulmányozók és propagálók nagy haszonnal forgathatják ezt az értékes művet. (Kossuth Könyvkiadó, 1970.)

Rácz János

A véradástól az alkoholizmusig

Gyakorta olvashatunk híradásokat a napilapokban vöröskeresztes rendezvényekről. Az árvízvédelem időszakában sokat hallottunk aktivistáik helytállásáról, kiváló munkájáról. De a kép töredezett, csak nehezen áll össze egységgé.

Pedig a Vöröskereszt munkája átgondolt, szerves egységet alkot. Egyik fontos feladatuk az egészségügyi felvilágosítás. A városi vöröskereszt szervezetben ezzel a felvilágosító munkacsoport foglalkozik dr. Boda Domonkos professzor vezetésével. Egészségügyi felvilágosító előadásokat tartanak az általános és középiskolákban. A művelődési otthonok éves programjának immár szerves részét képezik az egészségügyi előadások. Egyre több üzemben sikerült tanfolyamokat szervezni. Az idén már több mint 100 előadást tartottak a városban, és ezek egyre több látogatót vonzanak. Az egészségügyi szakiskola és az orvostudományi egyetem hallgatói pedig az iskolai tanfolyamokban segítenek. A tanulókat megismertetik a betegápolás, a csecsemőgondozás és az elsősegélynyújtás tudnivalóival. A huszonöt általános iskola közül 23-ban mind a három tanfolyam beindult az idén.

A Vöröskereszt egyik legfontosabb feladata a véradás

szervezése. Idei tervüket máris sikerült teljesíteniük. Ma már a vállalatok is egyre inkább támogatják ezt a mozgalmat. A véradókat rendkívüli szabadsággal és más módon is jutalmazták sok helyen. A tapasztalatok szerint a véradás általában ott sikerül jól, ahol a munkahely vezetői is látják jelentőségét és személyesen is példát mutatnak.

A szervezet munkájában fontos helyet kap az öregek védelme is. Az egyedül élők támogatása, a szociális otthonok és az öregek napközi otthonainak patronálása. Az alkoholizmus elleni küzdelemben sajnos még nem tartanak ott, ahol szeretnék. Egyre növekvő gondot jelent a fiatalok alkoholfogyasztása is. Ennek megakadályozása a szervezet legnehezebb feladatai közé tartozik. Annál is inkább, mert később az alkoholizáción már nehezen lehet segíteni. Figyelmiük így egyre inkább a megelőzés felé fordul. Ezt a célt szolgálhatja a propaganda és az iskolai felvilágosító munka is.

A polgári védelem aktivistái idén a gyakorlatban vizsgálta. Meghozta kitérőre. Az árvízvédelem időszakában hat héten át váltották egymást 12 órás műszakokban a gátakon. Mindenütt ott voltak, hogy segítsse-

nek, ha kell elsősegély nyújtásával vagy éppen gyógyszóval. Nagy munka volt az árvízkarosultak megsegítésére indított gyűjtőakció is. A munkatársak házról házra járva 320 ezer forintot gyűjtöttek össze 5–10 forintonként az otthon élő nyugdíjasoktól a bajbajutottak számára.

Sokrétű munkát végez tehát a Vöröskereszt. Ez derült ki Kenéz Antalné városi titkár beszámolójából, melyet a Vöröskereszt városi szervezetének vezetőségi ülésén tartott. A beszámoló után a résztvevők az év végéig még hátralevő feladatokat beszéltek meg. Hegedűs Jenőnének, Fazekas Mihálynak, dr. Gergely Menyhértnek és Mátók Istvánnak pedig átnyújtották a Dégen Imre államtitkár által adományozott árvízvédelmi érmet.

NAPI KISLEXIKON

a diák-színpadokról

Sokat beszélnek ma-napság a színház válságáról, arról, hogy míg a hivatásos színházak iránti érdeklődés csökkent, rendezésüket élék a pincészházak, a diák-színpadok.

Történetük?
Az iskolai színjátszás a 16–18. században a közép- és kelet-európai országokban különleges helyzetben volt. Hivatatos színház nem lévén, ezekben bontakozott ki a nemzeti drámairodalom: a latin nyelvűek mellett gyorsan megjelentek a nemzeti nyelvben írott vallásos és hitvitázó iskoladramák, előbb a protestáns, majd a katolikus intézményekben. Az iskolai színjátszás célja pedagógiai volt: szép mozgás- és beszédkultúrához szoktatta a tanítványokat.

Új sikerek?
A hivatalos színjátszás majd két évszázadra hátrébe szorította az amatőröket. Az utóbbi évtizedekben fordult a kocka: ismét divatosak a diák-színpadok. Előnyük az, hogy olyan darabokat is bemutathatnak, amelyek a nagyszínpadon elvesznének, s hogy szinte kedvükre válogathatnak a modern drámairodalomban, mert nem kell megszerezniük a szerzői jogokat.

Szeged szerepe?
A franciaországi Nancyban minden évben megrendezett nemzetközi diák-színjátszó fesztiválra a budapesti ELTE Universitása együttesével együtt eddig Magyarországról csak a szegedi tudományegyetem egyetemi színpadát vették számításba. Bár városunkban szintén minden oktatási intézménynek van irodalmi színpadja, igazi — drámaíró — diák-színpad csak az egyetemi, amely az utóbbi öt évben sajátos stílust alakított ki. A színjátszó foglalkozás szempontjából ide kell sorolni még a Minerva-színpadot is, amely idén bérletet is hirdetett már. A szegediek tekintélyét még az is bizonyítja, hogy idén is nálunk rendezték meg a felsőoktatási intézmények egyetemi és irodalmi színpadainak országos seregszemléjét.

(Folytatjuk.)

Szabó László — Solyom József: TITKOS HADVISELÉS

Kémekek a bűvárhajón

27.

Dasch több ízben is nyaralt. Így azután az U-202-es az utolsó nap délutánján ismét a víz alá merült, s csökkentett sebességgel úszott a partszállás helyéül kijelölt pont felé. Ezalatt az ügynökök néhány sort írtak a hajó emlékkönyvébe, sőt az egyikük még illusztrálta is a szöveget: Uncle Sam jellegzetes figuráját rajzolta a lapra, hátában egy törrel, alatta a következő szöveggel: „Pontosan a szívébe!” Linder kapitány mosolyogva vette vissza az emlékkönyvet, s elégedetten bólintott: igen, ezek megadják majd a jenkinek...

— Most pedig aludni! — szolt hozzájuk a hajóparancsnok, mert tudta, hogy az ügynököknek ébren kell tölteniük az egész éjszakát. S miközben ők lepihentek, a bűvárnaszád periszkóp mélységben, óvatosan suhant a part felé. Egy ellenséges ország felségvizein jártak, ahol különösen sok volt a part mentén cirkáló hajó. Halkan zúmmogtak a motorok.

Besötétedett.

Linder számításai szerint mindössze 800 méternyire lehettek a kijelölt partrésztől.

Éjjel 11 óra volt, amikor felkeltették az öt ügynököt, s köztölték velük, hogy két óra múlva partra szállnak. Valamennyien felöltöztek, megvacsoráztak, majd koccsintottak a kapitányra, aztán éjjel után készülődni kezdtek. Elő-

hozták a tengeralttjáró raktárából a robbanóanyagokkal teli bőröndöket, a matrözszákokat, bennük a civil ruhákkal, és egy nagy gumicsónakot készítettek elő.

Néhány perccel hajnali 1 óra előtt a tengeralttjáró óvatosan kidugta periszkópját a víz fölé. De akkora volt a köd, hogy jóformán semmit sem lehetett látni.

— Ez csak jó — nyugtatta meg Linder az egyre izgatottab németeket. — Vízre bocsátani a gumicsónakot! Egy perccel sem szabad most már veszíteni — hangzott a parancs.

S amíg a matrözök vízre tették a csónakot, s berakták a holmikat, az ügynökök gyorsan elbúcsúztak Lindertől.

— Ha valami baj történik, egy piros színű rakétát löjjenek fel — mondta, majd megnyugtatta őket: — Ha bajba kerülnek, ágyúimmal fedezem a visszajutásukat. Ha pedig minden jól megy, a mielőbbi viszontlátásra! Siessenek, nincs kedvem ilyen veszedelmes környéken sokat időzni!

A gumicsónak már elindult, amikor a fregatt kapitánya a matrözök után kiáltott:

— Alljatok meg!

Eszébe jutott ugyanis, hogy olyan sűrű a köd, hogy valósággal elnyeli a tengeralttjárót, s a csónakban ülő matrözök nem fognak visszatalálni. Gyorsan egy hosszú kötelet hozatott, majd ledobatta a matrözöknak, akik ezt gombolyítva indultak a part felé...

A sötétben semmit sem láttak, de a parti hullámtrésze zaja egyre erősebben jelezte, hogy közelednek a szárazföld felé. Rövidesen csendes vízen úszott a csónak, Dasch ugrott ki először a derékig érő vízbe, aztán patra vonszolta a csónakot.

— Gyorsan kiszállni! — vette át most már a parancsnokságot. — S ne feledjétek: e perctől kezdve egy szót se németül!

A holmikat kiszállították a partra, aztán gyorsan öltözködni kezdtek. Szinte tépték magukra a német tengerész-egyenruhákat, és magukra rángatták a civil öltözéket. Az egyenruhák egy kupacba kerültek, hogy a tengerészek

visszavigyék a bűvárnaszádra. Daschnak nem kellett átöltöztetnie, ő már a hajón felvette öcska nadrágját és bőrcakóját. Miközben a többiek öltöztek-vetköztek, a parancsnok megindult a közeli homokhalom felé. De alig ért a domb tetejére, a ködben megpillantott egy fény sugarat. Néhány pillanat múlva egy fiatalember toppant eléje, egyik kezében fáklyával, a másikban revolverrel. Dasch azonnal felismerte a férfi sötét egyenruháját, fehér sisakját: a partvédő szolgálat embere!

— Kicsoda maga? Honnan jön? — kérdezte az egyenruhás fiatalember, kissé bizonytalan hangon.

— Ne törődjön velünk! — felelte Dasch rendkívül határozottan, szinte tiszteletet parancsolóan.

— De hát kicsodák maguk? Eltévedt halászok? — faggatta tovább a náci ügynököt a fiatal or.

— Igen. De ismételtlen kérem, hagyjon bennünket békén. Ne törődjön velünk, hamarosan hallani fog róluunk, mégpedig Washingtonból.

— Hát akkor legyen úgy, uram — szolt az ór bizonytalanul és engedékenyen, aztán leeresztette a revolverét.

Dasch határozott fellépése válthatta ki belőle ezt a bizonytalanságot, s amikor Washingtont emlegette, nyilván arra gondolt, hogy ő, a kis közkatonna, most valamilyen rendkívül titkos dologba ütötte az orrát, olyanba, amelyről egy egyszerű örne tudomást sem szabad vennie.

— Tisztában vagyok a helyzetével, ne nyugtalankodjék. Na, fogja ezt! — mondta Dasch, aztán egy százdolláros nyomott az ór zubbonyának zsebébe. — S most nézzen meg jól, azt szeretném, ha később egészen pontosan rám ismerne.

— Rendben van, uram — felelte az ór, akit Daschnak ez a felszólítása még inkább megnyugtalt. Szabályosan tisztelgett, majd eltűnt a ködben.